

עין טובה ולימוד זכות, שכבה צעירה,
שיעור 8 – תנו כף לזכות
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

8. תנו כף לזכות

מתבוננים ובונים

שכבה צעירה

הרציונאל

כולנו כל הזמן שופטים. זה נעשה בתת-מודע, בלי שנשים לב. קורה משהו - ומיד אנו נוטים לנקוט עמדה. העמדה שאנו נוקטים תלויה בכמה גורמים: א. האדם שאותו שופטים - אם הוא מהמשפחה, חבר טוב, ילד מהשכונה או מישהו זר. ב. אם העניין קרוב ללבנו או שאנחנו מנותקים ממנו. ג. המצב הנפשי שלנו - באיזה מצב רוח אנו נתונים ובאיזו תקופה בחיים.

המטרה שלנו בשיעור הזה היא ללמוד לנטרל את כל הגורמים החיצונים הללו ולשפוט בצדק כפי הדרכת התורה "בְּצַדֵּק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ" (ויקרא י"ט, ט"ו). לשפוט מתוך עין טובה ולימוד זכות ולא מתוך ביקורתיות.

הנביא זכריה מנחה אותנו: "דַּבְּרוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, אַמֶּת וּמִשְׁפָּט שְׁלוֹם בְּשַׁעְרֵיכֶם, וְאִישׁ אֶת רֵעֵת רֵעֵהוּ אֵל תַּחֲשְׁבוּ בְּלִבְבְּכֶם... כִּי אֶת-כָּל-אֱלֹהֵי אֲשֶׁר שָׁנְאַתִּי, נֶאֱמַר-ה' (זכריה ח', ט"ז-י"ז). השאיפה היא לא רק לדון לכף זכות אחרי שהעניין עבר עיבוד שכלי, אלא שכבר בתוך הלב תהיה כף זכות, "וְאִישׁ אֶת רֵעֵת רֵעֵהוּ, אֵל תַּחֲשְׁבוּ בְּלִבְבְּכֶם".

מטרות

- התלמידים יבינו כי אפשר לפרש כל מצב מכמה נקודות מבט.
- התלמידים יאמצו נקודת מבט חיובית על החיים, על חברים ועל העולם.
- התלמידים יהיו מודעים לכך שהם שופטים כל הזמן - מרצון או שלא מרצון.

מבנה השיעור

- פתיחה: כולנו שופטים (מליאה)
- שלב א': מה זה בכלל? (מליאה)
- שלב ב': בית המשפט! (מליאה)
- סיכום: כף הזכות שלי (מליאה)

ההכנות הנדרשות

- יש להכין שלושה כובעי שופט מבריסטול שחור (כמו בתמונה) או להביא שלוש גלימות שחורות.
- יש לכתוב על כל כובע או גלימה את התפקיד שהוא מייצג: שופט, סגור וקטגור.
- יש להביא לכיתה פטיש משחק או פטיש שניצלים עבור השופט.
- יש לצלם או לגזור פעם אחת את התמונות (נספחים 3-5).

שנה ג' אהבה,
ענוה ושליחות בשילוב שיתוף והשתתפות ומעורבות חברתית

עין טובה ולימוד זכות, שכבה צעירה,
שיעור 8 – תנו כף לזכות
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

- יש לצלם פעם אחת את דברי השופט ואת דברי הסגור והקטגור בכל סיטואציה. שימו לב: השופט מדבר פעמיים – פעם אחת בהצגת המקרה ופעם שנייה בפסק הדין.
- יש להביא לכיתה כפות חד פעמיות, פי שלושה ממספר תלמידי הכיתה.
- יש להביא מאזני-כפות (בדרך כלל אפשר להשיג אותם בחדר מדעים). אם אין - יש להכין מאזניים כמוסבר בנספח מספר 1 ולהביא את החומרים הדרושים לכך (הכנה פשוטה וקצרה).
- יש לכתוב על כף אחת במאזניים "זכות" ועל הכף השנייה "חובה".
- הצעה למורה לסוף השיעור: יש להביא כפות חד פעמיות עם חור בקצה, כמספר תלמידי הכיתה. לכל כף יש לחבר חוט באורך של שרשרת ולכתוב על כל כף "אני דן לכף זכות".

מהלך השיעור

פתיחה: כולנו שופטים (מליאה)

- נסביר לתלמידים כי היום נהפוך את הכיתה לבית משפט.
- נשאל את התלמידים: למה צריך בית משפט? נכתוב את התשובות על הלוח (ת: כדי להכריע בעת מחלוקת, לשמור על הצדק, לעזור לחלשים ועוד).
- נפנה לתלמיד מהכיתה ונשאל אותו: נניח שייעלם לך מחק מהקלמר. מה תחשוב? התלמיד יענה: שמישהו לקח או גנב לי אותו. נשאל שוב: מה תחשוב על אותו ילד? נשמע את תשובת התלמיד שבוודאי תהיה שלילית.
- הצעה נוספת (כדאי לדבר מראש עם התלמידים שעלולים להאשים אותם):
נצביע על מקרים בכיתה שיכולים לגרום לנו להאשים מישהו. למשל: אשפה זרוקה ליד הפח.
נשאל: מה אתם חושבים על התורן? על התלמידים שזרקו את האשפה?
נשמע את תשובות התלמידים. התלמידים בוודאי יאשימו את האחראים בכך.
- נפנה לכולם ונאמר: התלמיד שפנינו אליו היה עכשיו שופט אפילו בלי ששם לב. הוא נקלע למצב מסוים ומיד נתן לו פירוש מזווית הראייה שלו. הוא לא חשב על אפשרויות אחרות.
דוגמאות נוספות שעליהן אפשר להצביע:
  - ילקוט זרוק בצורה לא מסודרת
  - סידור קרוע
  - שולחן מקושקש
  - תנ"ך או חומש מונחים הפוך
- נשאל את התלמידים: אילו אפשרויות אחרת יכולות להיות בנוגע למחק של אותו תלמיד? (ת: נשאר בבית/ נפל על הרצפה/ מתחבא בקלמר ולא שמו לב אליו/ השאיל אותו למישהו והוא לא זוכר למי).
- נשאל על המקרה הנוסף: מי יכול לחשוב על אפשרות אחרת מדוע האשפה מפוזרת על הרצפה? אותו דבר נשאל על שאר הדוגמאות שהבאנו.

שנה ג' אהבה,
ענוה ושליחות בשילוב שיתוף והשתתפות ומעורבות חברתית

עין טובה ולימוד זכות, שכבה צעירה,
שיעור 8 – תנו כף לזכות
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

- נוביל למסקנה הבאה: אנחנו כל הזמן שופטים, וחשוב לזכור שיש כמה זוויות להסתכל על אותו מצב בדיוק. חשוב תמיד לאמץ הסתכלות חיובית יותר וטובה יותר. זו מצווה מהתורה - "בְּצַדֶּק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְּךָ" (ויקרא י"ט, ט"ו), וכן "וְהָיָה דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּתוֹ" (אבות, א', ו').

שלב א': מה זה בכלל? (מליאה)

- נשאל: אילו בעלי תפקידים קיימים בבית המשפט? (ת: תובע, נתבע, שופט, סנגור, קטגור ועדים).
- נסביר כי היום בבית המשפט בכיתה נציג שלושה מבעלי התפקידים: שופט, סנגור וקטגור.
- נכתוב בטור על הלוח את בעלי התפקידים שנציג היום.
- נשאל: מי יודע מה הפירוש כל אחת מהמילים הללו?
- נפרש ונכתוב את הפירוש על הלוח:
  - שופט - דיון, מי שתפקידו לשמוע את טיעוני שני הצדדים ולהחליט מי צודק.
  - סנגור – עורך דין שתפקידו ללמד זכות על הנתבע ולנסות להוציא אותו זכאי במשפט.
  - קטגור – עורך דין שתפקידו ללמד חובה על הנתבע ולנסות להוציא אותו חייב במשפט.
- נכין יחד עם התלמידים את בית המשפט:
  - נסדר את הכיתה בצורת ח' - עבור הקהל.
  - נסדר שולחן במקביל לקיר - עבור צוות בית המשפט.

שלב ב': תנו כף לזכות (מליאה)

- נציב מאזניים על שולחן המורה.
- נחלק לכל תלמיד שלוש כפות חד פעמיות.
- נציג בפני התלמידים את אחת התמונות מנספח 2.
- נערוך בעזרת התלמידים מדרש תמונה ונסביר את פרטי המקרה.
- נזמין את אחד התלמידים להיות שופט.
- נחבוש לשופט את כובע/ גלימת השופט ונבקש ממנו לקרוא את תיאור המקרה (לפי הנספח - מתחת לכל תמונה יש את דברי השופט, הסנגור והקטגור).
- נשאל את שאר תלמידי הכיתה: מי יכול לשכנע אותנו שהחשוד אכן אשם? נזמין תלמיד שיחבוש את כובע הקטגור ויסביר מדוע לדעתו החשוד אשם.
- נשאל: מי מכם מסוגל ויודע לדון לכף זכות, ויכול לשכנע אותנו שהחשוד אינו אשם? נזמין תלמיד שיחבוש את כובע הסנגור ויסביר מדוע לדעתו החשוד אינו אשם.
- נזמין סנגורים נוספים כדי להרבות בלימוד זכות. אם מתקשים - אפשר להיעזר בדברי הסנגור והקטגור המופיעים מתחת לתמונה בנספח המתאים.
- נבקש מכל תלמיד לחשוב: מי שכנע אותו? האם הוא דן את החשוד לכף חובה (כמו הקטגור) או האם הוא דן את החשוד לכף זכות (כמו הסנגור)?

שנה ג' אהבה,
ענוה ושליחות בשילוב שיתוף והשתתפות ומעורבות חברתית

עין טובה ולימוד זכות, שכבה צעירה,
שיעור 8 – תנו כף לזכות
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

- ננחה את התלמידים לקחת את אחת הכפות שברשותם, לגשת לפי הסדר אל שולחן המורה ולהניח את הכף החד פעמית על אחת מכפות המאזניים. אם הוא דן לחובה - להניח על כף ה"חובה", אם דן לזכות - להניח על כף ה"זכות".
- נבדוק להיכן נוטים המאזניים.
- נבקש מהשופט לקרוא את פסק הדין.
- נשבח את הכיתה כמלמדת זכות.
- נעבור בצורה זהה על שתי התמונות הנוספות.
- נחשוב יחד עם התלמידים על מקרה נוסף מחיי הכיתה.
(למורה: אם הפעילות עמוסה מדי אפשר להוריד את אחת הסיטואציות או לא לעשות את המקרה הנוסף).
- נקיים דיון על המקרה הנוסף כפי שעשינו עם התמונות.

סיכום: כף הזכות שלי (מליאה)

- נשאל את התלמידים מה הם למדו מבית המשפט (לדון לכף זכות, להקשיב עד הסוף לטענות, לחשוב תמיד על אפשרויות נוספות לפרש דברים, לברר היטב).
- נבקש מהתלמידים לחשוב על מקרה שבו הם דנו לכף זכות.
- נשאל את התלמידים: מי מוכן לספר על המקרה שלו?
- נשמע את הדוגמאות ונשבח את התלמידים על כך שהם דנים לכף זכות.
- נאחל לתלמידים שיזכו לקיים את דברי המשנה במסכת אבות (פרק א', משנה ו'): "הוי דן את כל האדם לכף זכות".
- נחלק לכל תלמיד כף חד פעמית נוספת בתור מזכרת מהשיעור.
- נבקש מהתלמידים לכתוב על הכף "אני דן לכף זכות".
- נחבר לכל כף חוט לתלייה על הצוואר, ונעניק את הכפות כצ'ופר בסוף השיעור.

שנה ג' אהבה,
ענוה ושליחות בשילוב שיתוף והשתתפות ומעורבות חברתית

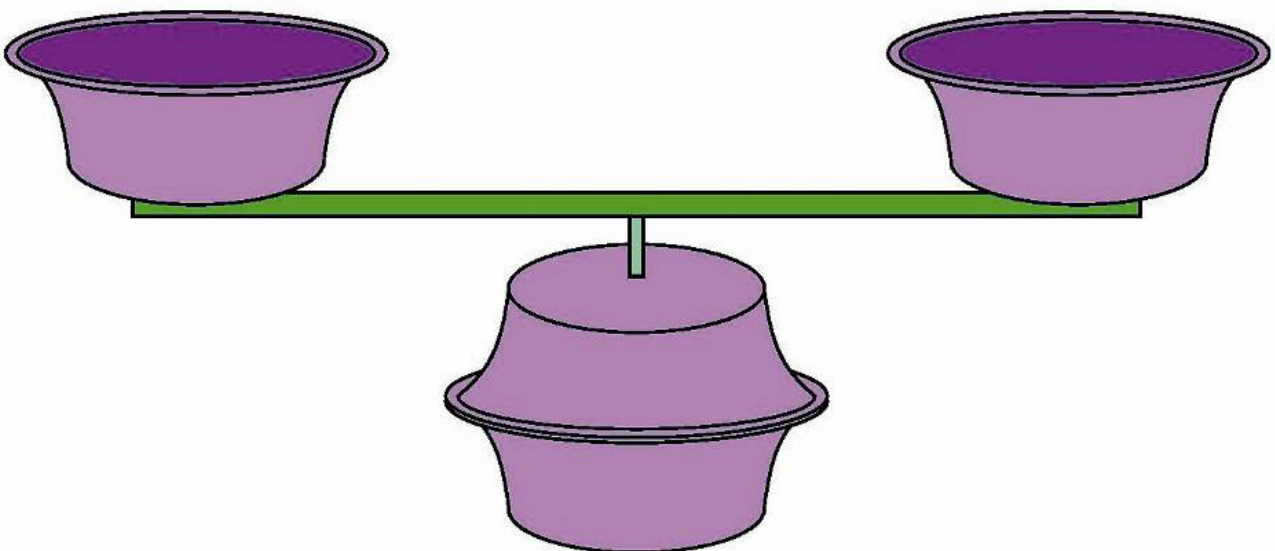
נספח 1 (למורה): הוראות הכנה למאזניים

ציוד דרוש:

4 קעריות חד פעמיות
מקל באורך של כ- 30 ס"מ
מסמר / סיכה חדה
דבק / סלוטייפ

הוראות הכנה:

ניקח שתי קעריות חד פעמיות.
את הראשונה נניח על השולחן.
את השנייה נניח עליה בצורה הפוכה ונדביק.
מעל שתי הקעריות הצמודות נתקע מסמר או סיכה
ובעזרתם נחבר את המקל באופן ששני צדדיו יהיו זהים.
בכל קצה של המקל נדביק קערית חד פעמית נוספת,
ויש לנו מאזניים! (ראה ציור).

מקרה ראשון

שופט:

עכירי קח באמצע השעור לשרותית. קשקש גלה שמחברת תורה שלו נעלמה מהשולחן. עכירי חושד בכו, התלמיד שישב לידו, שהוא העלים לו את המחברת. נוי טוען שלא נגע במחברת ואינו יודע היכן היא.

רעיונות לסגור:

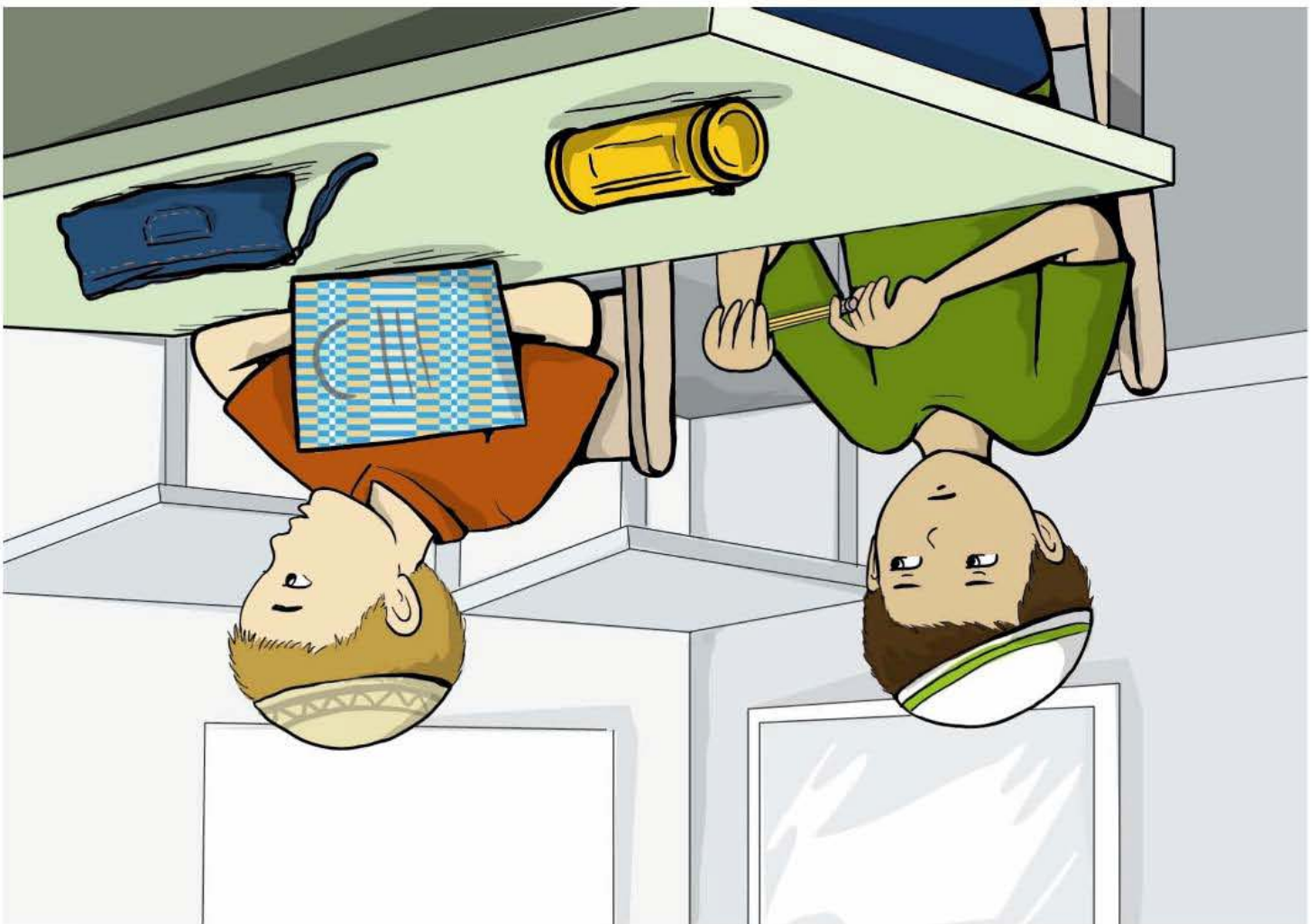
נוי מעולם לא לוקח זכרים שאינם שלו. כחו כן נוי טוען שלא נגע במחברת והוא ילד שמקפיד לזכר אמת תמיד.

רעיונות לקטגור:

אין ספק שנוי הוא זה שלקח את המחברת, הרי אף תלמיד לא יתחיל להסתובב באמצע השעור ולקחת מחברות של אחרים. חוץ מזה, בהפסקה הקודמת נוי רב עם עכירי ולכו הרינו שרצה לעשות לו חשד לא טוב.

פסק הדין:

(שופט דופק על השולחן בפניו): לאמר התעצאת החלט לזכות את נוי בדיו!!! (ומחזרות כפיו). מהחוקירה עולה כי המחברת של עכירי אכן נעלמה אצל לא נוי העלים אותה אלא תלמיד אחר שהיה חסר בשעור הקודם ורצה להשלים את החקר מעכירי

מקרה שני

שופט:

טליה הלכה לטול ידיים. השתחררה ורצתה לברך על הלחם גלתה שהלחם איננו כלומר - הוא ישנו, אבל בידים ובפה של שמר.

רעיונות לסגור:

לחם פרוט וחמוץ הם סצנרים שיש בכל בית כמעט. יתכן שאמא של טליה הכינה לה לחם עם חמוץ וגם אמא של שמר הכינה לה אותו דבר. זו לא סבה לחשד בשמר.

רעיונות לקטגור:

מבין כל ילדי הכיתה הכי הגיוני לחשד בשמר. הוריה אינם עובדים והיא בעצמה מודה שיש ימים שהיא באה בלי אכל. מי עוד יכול לנגב את הכריה?

פסק הדין:

(שופט דופק על השלחן בכיחול): לאמר התעצמות החלט לזכות את שמר בדיו!!! (מחייאות כפיו). מהתקינה עולה כי האמאיות של טליה ושל שמר אכן הכינו לבנותיהן באותו יום כריה של לחם פרוט עם חמוץ. שמר אכלה את הכריה שלה, הכריה של טליה נשאר חוצת באותו יום על השיש בביתה.

נספח 2: מקרים בציורים

מקרה שלישי

שופט:

יָאִיר הָיָע הַבְּקֵר בְּאֵמֶר, אַחֲרֵי שֶׁהִסְתַּמְּקָה הַתַּפְּלָה בְּכַתְּמָה. הוּא סִפֵּר לַסּוֹרֶה כִּי הַתַּפְּלָל בְּסִטְרוֹ וְלָכֵן אֵמֶר, אֵךְ שָׂכַח לְהִבְיָא עַל כֶּה אֲשׁוּר.

רעיונות לִסְנִיגוֹר:

הַדְּבָרִים שֶׁל יָאִיר הָיוּ יְשִׁימִים מְאֹד. הוּא הָיָע בְּדִיּוֹן בְּשַׁעֲרֵי שְׂבָה מִסְתַּמְּקוֹת הַתַּפְּלָה בְּסִטְרוֹ. נוֹסֵף עַל כֶּה, לָרֵב הוּא אֵינֹ סָאמֵר וְנִזְוָאֵי שְׂלֵא מְשַׁקֵּר. קוֹרֶה שְׁשׁוֹכְרִים לְהִבְיָא אֲשׁוּר.

רעיונות לִקְטִיגוֹר:

אִם יָאִיר הוֹצֵה כָּל כֶּה לְהַתַּפְּלָל בְּסִטְרוֹ הוּא צָרִיךְ לְהִבְיָא אֲשׁוּר עַל כֶּה. אֵיךְ נִדַּע שְׂלֵא אַחֲרֵי סִתְמֵם וְשָׂאֵם הַתַּפְּלָל בְּסִטְרוֹ? אֹלֵי בְּסִטְרוֹ הַזֶּה הוּא קָיָה בְּבִית לְאִמֵּר שֶׁהוֹרֵי הָלְכוּ לַעֲבוּדָה?

פֶּסֶק הַדִּין:

וְשׁוֹפֵט דוֹפֵק עַל הַשְּׁלֵחָן בְּפִינְיָשׁוֹ: לְאַחֲרֵי הַתַּעֲצָמוֹת הַחֲלִיט לְזַכּוֹת אֶת יָאִיר בְּדִיּוֹן!!! (מִחִיאוֹת בְּפִינְיָשׁוֹ). סִהֵמְקִירָה עוֹלָה כִּי יָאִיר אָבֹן הַתַּפְּלָל בְּסִטְרוֹ בְּאֵמֶר, וְהוֹרֵי יָדְעוּ עַל כֶּה וְעוֹרְדוּ אוֹתוֹ, אֵךְ יָאִיר שָׂכַח לְבַקֵּשׁ מִקֵּד אֲשׁוּר בְּכַתְּב.

